

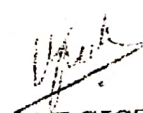
UNIVERSITY OF MUMBAI

No.UG/ 208 of 2004

CIRCULAR :

Attention of Principals of the affiliated colleges in the Faculty of Arts and the Director, Institute of Distance Education is hereby invited to the Ordinances, Regulations and Syllabi relating to the B.A. degree course under the revised pattern vide this office circulars No.UG/116 of 2003 dated 10th March, 2003 and No.UG/268 of 2003 dated 26th June, 2003 and No.UG/267 of 2003 dated 26th June, 2003 respectively and they are hereby informed that the recommendation made by the Board of Studies in Rural Development at its meeting held on 13th February, 2004 has been accepted by the Academic Council at its meeting held on 2nd April, 2004 vide item No.4.22 and that in accordance therewith the syllabus in the Subject of Rural Development Paper-I at the F.Y.B.A. examination and Paper-II and III at the S.Y.B.A. examination has been modified as per Appendix and that the same will be brought into force with effect from the academic year 2004-2005.

Mumbai 400 032,
27th May, 2004.

for REGISTRAR.

To,

The Principals of the constituent affiliated colleges in Arts and the Director, Institute of Distance Education.

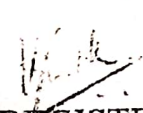
A.C.4.22 02.04.2004

No.UG 208-A of 2004

27th May, 2004.

Copy forwarded with Compliments to the for information.

- 1) The Dean, Faculty of Arts.
- 2) The Chairman, Board of Studies in Rural Development.

for REGISTRAR.

....2/-

UNIVERSITY OF MUMBAI

F.Y.B.A. Paper- I

Basic of Rural Development

Proposed Revision

In view of the recommendations of the Faculty of Arts, the pattern of question paper and therefore syllabus needs to be modified. As per the recommendations each section should consist of three modules. Hence the modifications proposed by the committee are as under:

F.Y.B.A. Paper I

Section I

Module I

Rural Development :

Existing Topic 1. No change

Module II

to be described as **Rural Community and Social Institutions**
To combine course content of topic 2 & 3 of the present syllabus.

Module III

Rural Economy :

The existing Topic No.4 'Rural Economy' to be numbered as module III

No change in the content.

Section II

Module IV

Rural Administration and Governance

The existing topics 5 & 6 to be combined
No change in the course content.

Module V

Social Change

The title of existing topic 7 to be changed.
No change in the course content.

Module VI

Rural Infrastructure

The existing topic No. 8 to be numbered as module VI
No change in the course content.

Practical Work

Village Survey : No change

Pattern of Question Paper

- N.B.** (1) All question are compulsory.
 (2) Figures to the right indicate marks assigned to the question.

		<u>Ist Term</u>	<u>IInd Term</u>	<u>Marks</u>
Q.1	(A) Based on Module Or (B) Based on Module	I	/ IV	12
Q.2	(A) Based on Module Or (B) Based on Module	II	/ V	12
Q.3	(A) Based on Module Or (B) Based on Module	III	/ VI	12
Q.4	Write short notes on any two (A) (B) (C) (D) To Cover I/II & III			14

...3/-

UNIVERSITY OF MUMBAI

S.Y.B.A. PAPER II
RURAL SOCIETY AND ITS PROBLEMS
(To come into force from 2004-2005)

SECTION – I

RURAL SOCIETY
(To be completed during the First Term)

I. RURAL SOCIOLOGY :

- A. Definition – Nature – Scope and significance of Rural Sociology.
- B. Society as a system of social relationship features of rural society.
- C. Its relationship with Economics, Politics and Rural Development.

(14 periods)

II. SOCIAL GROUPS :

- A. Concept of social group – classification of social groups.
- B. Primary and Secondary groups in the rural society.
- C. The role of family, Yuvak Mandal, Mahila Mandal and other voluntary groups in rural development.

(8 periods)

III. RURAL SOCIETY – Culture – Religion and caste system :

- A. Culture – meaning and characteristics of culture – significance of culture in rural society.
- B. Definitions of Religion and caste its structure and functions.
- C. Religion and caste as a means of social control in the rural society.
- D. Problems of the scheduled castes, the scheduled Tribes and the other Backward classes Remedial measures.

(18 periods)

: 2 :

SECTION – II

PROBLEMS OF RURAL SOCIETY

(To be completed during the Second Term)

IV. Demographic and Socio – economic problems of Rural Society :

- A. Population Explosion : causes – consequences and remedial measures.
- B. Migration Causes consequences and remedial measures.
- C. Poverty : Causes – consequences remedial measures.
- D. Degradation of Environment : Causes – consequences – remedial measures.

(18 periods)

V. Problems of Women in Rural Society.

- A. Status of women in rural society.
- B. The problems of women in the rural society.
- C. Measures : Legal – constitution – welfare developmental.

VI. New Socio-Economic Trends :

- A. Impact of LPG on rural society and economy.
- B. Emergence of voluntary sector and its role in rural development.
- C. Unemployment - Causes – consequences – remedial measures.

(12 periods)

FIELD WORK

Note : Any three of the followings

1. Study of primary groups in the Rural Society. (Mahila Mandals, Self Help Group, Yuvak Mandals Neighbourers, Peer groups)
2. Study of scheduled caste and scheduled Tribes and their social problems.
3. Study of environmental degradation.
4. Study of village – population (Literacy rate, Birth rate – Death rate, Sex – ratio, working age groups, Density of population)
5. Migrational study of particular village.
6. Study of occupational structure of village community.
7. Study of poverty, Eradication programmes, e.g. Suvarna Jayanti – Gram Rojagar Yojana.

एस.वाय.बी.ए. - ग्रामीण विकास

पेपर नं. २ - ग्रामीण समाज आणि त्याच्या समस्या

विभाग एक - ग्रामीण समाज

प्रकरण-१ : ग्रामीण समाजशास्त्र :

- (अ) अर्थ स्वरूप-व्याप्ती आणि महत्त्व
- (ब) समाज म्हणजे सामाजिक संबंधांची व्यवस्था - ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये.
- (क) ग्रामीण समाजशास्त्राचा अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र आणि ग्रामीण विकासाशी असलेला संबंध.

प्रकरण-२ : सामाजिक गट :

- (अ) सामाजिक गट या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण आणि त्याचे वर्गीकरण.
- (ब) ग्रामीण समाजातील प्राथमिक आणि दुय्यम गट.
- (क) कुटुंब, युवक मंडळे, महिला मंडळे आणि अन्य स्वयंसेवी गटांचा ग्रामीण विकासातील कार्यभाग.

प्रकरण-३ : ग्रामीण समाज : संस्कृती - धर्म आणि जाती व्यवस्था :

- (अ) संस्कृती - अर्थ आणि वैशिष्ट्ये - ग्रामीण समाजातील तिचे महत्त्व.
- (ब) धर्म आणि जात त्यांची रचना आणि कार्ये
- (क) धर्म आणि जात ग्रामीण समाजातील एक नियंत्रणाचे साधन.
- (ड) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आणि इतर मागास वर्गाच्या समस्या व त्यावरील उपाययोजना.

विभाग दोन - ग्रामीण समाजाच्या समस्या

प्रकरण-४ : लोकसंख्या आणि ग्रामीण समाजातील सामाजिक आर्थिक समस्या

- (अ) लोकसंख्येचा विस्फोट :- कारणे-परिणाम उपाययोजना
- (ब) स्थलांतर :- कारणे-परिणाम-उपाययोजना
- (क) दारिद्र्य - कारणे परिणाम - उपाययोजना
- (ड) पर्यावरण अवनती - कारणे परिणाम - उपाययोजना

प्रकरण-५ : ग्रामीण समाजातील महिलांच्या समस्या

- (अ) ग्रामीण समाजात महिलांचे स्थान
- (ब) ग्रामीण समाजातील महिलांच्या समस्या
- (क) उपाययोजना: वैधानिक, संवैधानिक, कल्याणकारी आणि विकासात्मक

प्रकरण-६ : नवीन सामाजिक व आर्थिक प्रवाह

- (अ) उदारीकरण - खाजगीकरण आणि जागतिकीकरण यांचा ग्रामीण समाज व अर्थ व्यवस्थेवरिल परिणाम
- (ब) स्वयंसेवी क्षेत्राचा उदय आणि ग्रामीण विकासात त्याची भूमिका
- (क) बेरोजगारी :- कारणे - परिणाम - उपाययोजना

एस.वाय.बी.ए.

ग्रामीण विकास पेपर नं. २

ग्रामीण समाजाच्या सद्यःस्थितीतील समस्या
क्षेत्रीय कार्य

सूचना - पुढीलपैकी कोणतीही तीन प्रात्यक्षिके करणे आवश्यक आहे.

१. गावातील प्राथमिक समूहांचा अभ्यास (महिलामंडळे, बचत गट, युवक मंडळे, शेजारीवयस्काचा गट)
२. अनुसूचित जाती/जमातीच्या सामाजिक समस्यांचा अभ्यास.
३. पर्यावरण समस्यांचा अभ्यास.
४. गावातील लोकसंख्येच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास (साक्षरता, जन्मदर, मृत्यूदर, स्त्री-पुरुष प्रमाण, कमवत्या व्यक्तींची संख्या, लोकसंख्येची घनता).
५. ग्रामीण भागातील सीलांतराचा अभ्यास.
६. गावातील व्यावसायिक रचनेचा अभ्यास.
७. दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमाचा अभ्यास (उदा. सुवर्ण जंयती, ग्रामरोजगार योजनेचा अभ्यास)

...6/-

S.Y.B.A. – II
(नवीन अभ्यासक्रम)

संदर्भ :

- 1 डॉ. दा.घो. काचोळे ग्रामीण समाजशास्त्र, कैलास पब्लिकेशन, गोकुळवाडी, औरंगपुरा, औरंगाबाद.
- 2 मा. रा. ज. लोटे समाजशास्त्र परिचय, पिंपळापुरे अँड कं. प्रब्लिशर्स.
- 3 डॉ. सर्जेराव साळुंखे समाजशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना, नरेंद्र प्रकाशन, पुणे - 2.
- 4 डॉ. नरेंद्र दाभोळकर श्रध्दा आणि अंधश्रध्दा, राजहंस प्रकाशन, १०२५, सदाशिव पेठ, पुणे - ३०.
- 5 Dr. A. R. Desai Rural Sociology in India Popular Prakashan, Bombay.
- 6 R. D. Sundharm Indian Economy : New Edition Chand Prakashan, New Delhi -11.
- 7 डॉ. भालेराव देसाई भारतीय अर्थव्यवस्था, निराली प्रकाशन, पुणे.
- 8 Mohanan B. Globalisation of Economy: Vision for the future Gyan Publishing House, New Delhi, 1995.
- 9 Gedam R. Economic Reforms in India Experiences and Lessons, Deepaud Deep Publications, New Delhi, 1996.
- 10 Dipankar G. Social Stratification, Oxford University Press, Delhi, 1991.
- 11 Upadhay H. Rcservation for SC, ST in Media, Socio-Eco Profile, Anmol Publication, New Delhi, 1991.
- 12 Gangwal S. Problems of Minorities in India Arihant Publication House, Jaipur, 1995.
- 13 Jogdand P. Dalit Women in India, Gyma Publication House, New Delhi, 1995.
- 14 Bhende Aand Karitkar Principles of Populations Studies, Himalaya Publication House, Bombay, 1997.
- 15 Poose Ashish India's Basic Demographic Studies, D.K. Publication House, Delhi, 1998.
- 16 Mehta S. R. Poverty, Population and Sustainable Development, Rawat Publication, Jaipur, 1997.

....7/-

- 17 मा. कि. खडसे समाजशास्त्र परिचय - हिमालया पब्लिशिंग हाऊस, मुंबई - 4.
- 18 वि. ज. गोरबोडे समस्या शंभर कोटीची - जनगणना - २००१ दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी, ८३० सदाशिव पेठ, पुणे - ४११ ०३०.
- 19 डॉ. वि.म. दांडेकर भारतातील दारिद्र्य
- 20 समाजशास्त्राची मुलतत्वे नी. स. वैद्य/च. वा. लासे श्री. मंगेश प्रकाशन २३, फार्मलॅन्ड, नवीरामदास पेठ, नागपूर-१०.
- 21 गावगाडा त्रि. ना. अत्रे, वरदाबुक्स, पुणे-१६.
- 22 भारतीय संस्कृती साने गुरुजी, कॉन्टीनेंटल प्रकाशन, पुणे-३०.
- 23 समाजशास्त्र नी. स. वैद्य, विद्या प्रकाशन, रुईकर मार्ग, नागपूर-२.
- 24 समाजव्यवस्था आणि सामाजिक परिवर्तन प्रा. अ. मु. जोशी, कल्पना प्रकाशन, डॉ कांगणे बिल्डींग, वजीराबाद, नांदेड.
- 25 भारतीय समाज पुजारी/बेडेदे, विद्या प्रकाशन, विद्याभारती मेनरोड, लातूर (४१३ ५१२)
- 26 ग्रामीण समाजशास्त्र गुरुनाथ नाडगोंडे, कॉन्टीनेंटल प्रकाशन, पुणे-३०.
- 27 ग्रामीण समाजशास्त्र रा. ना. घाटोळे
- 28 ग्रामीण समाजशास्त्र वि. वा. भिडे
- 29 महाराष्ट्रातील भटका डॉ. नागनाथ थो. कदम, प्रतिमा प्रकाशन, १३५२, सदाशिव पेठ, औंदुबर अपार्टमेंट, पुणे-३०
- 30 लोकसंख्या प्रा. अहिरराव आणि इतर, निराली प्रकाशन, ४१ बुधवारपेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग पुणे ०२
- 31 लोकसंख्या शिक्षण प्रा. बा.ग. अहिरे/प्रा. के.तु. बोदाई, नुतन प्रकाशन, २१८१ सदाशिवपेठ, पुणे-३०
- 32 विचार तर कराल? नरेद्र दाभोळकर, राजहित प्रकाशन, १०२५, सदाशिव पेठ, पुणे-३०.
- 33 अंधश्रद्धा आणि बुवाबाजी याचा परिचय प्रा. सी.भा. दातार, मनोविकास प्रकाशन, मुंबई-३२

- 34 जुवाबाजी वली स्त्रीमाया शान्तमानव, मनोविकास प्रकाशन, आमदार निवास, मंगलया शेजारी चर्चगेट, मुंबई-३२.
- 35 अंधश्रद्धा विनाशाय डॉ. नरेंद्र दाभोळकर, राजहंस प्रकाशन, पुणे.
- 36 देवदासी आणि नग्नपूजा उत्तम कांबळे, लोकवाड.मय प्रकाशन, ८५ सयानी रोड, प्रभादेवी, मुंबई-२५.
- 37 देवदासी प्रथा आणि पुर्नवसन बाबा घाटगे, सुगावा प्रकाशन, ८३१/सदाशिव पेठ, पुणे-३०.
- 38 वेकारी निर्मुलनातून वि. स. पागे, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, प्लॉट न. ७ व ९ जगन्नाथ भोसले, मुंबई-२१.
- 39 भारतातील दारिद्र्य स्वरूप वैद्य वि. स. पागे, दास्ताने रामचंद्र आणि कं. निवारण ८३०, सदाशिव पेठ, पुणे-३०.
- 40 आधुनिक भारताचे डॉ. वि. कं. देशपांडे, मंगेश प्रकाशन, शांतादुर्गा आर्थिक प्रश्न व नियोजन निवास २३, रामदास पेठ, नागपूर-१०.

UNIVERSITY OF MUMBAI

S.Y.B.A. PAPER - III

RURAL DEVELOPMENT - (Paper III)

(Rural Government & Politics)

(To come into force from 2004-2005)

SECTION - I

1. Rural Government :

- a) Historical background
- b) Post Independence developments
- c) Report on the study Team on Democratic Decentralization
- d) Panchayat Raj as Rural Government in operation.

(Lectures Assigned – 10)

2. Panchayat Raj in Maharashtra & 73rd Constitutional Amendment:

- a) Mumbai Grampachayat Act, 1958
- b) Vasantao Naik Committee Report
- c) Maharashtra Zilla Parishad and Panchayat Samiti Act, 1961
- d) Unique Features of Panchayat Raj in Maharashtra
- e) Working of Panchayat Raj and need to reform Panchayat Raj
- f) 73rd constitutional Amendment
- g) Its implementation in Maharashtra

(Lectures Assigned – 20)

3. District Administration :

- a) Basic concepts related with District Administration
- b) Evolution of district Administration in India
- c) Changes in Post independence period
- d) Components in District Administration

(Lectures Assigned – 20)

...2/-

SECTION – II**4. Revenue Administration :**

- a) Historical background
- b) Components of Revenue Administration in the district
- c) Functions of Revenue Administration and its functionaries

(10 periods)**5. Planning for Rural Development :**

- a) Role of Panchaya Raj in Rural Development
- b) District planning machinery
- c) Post 1992 Reforms in District planning machinery
- d) People's participation and Role of NGDS

(10 periods)**6. Rural/Village Politics and Rural Elite :**

- a) Concept
- b) Determinants
- c) Nature
- d) Traditional pattern of village level leadership
- e) Panchayat Raj and co-operative institutions as centre of elite recruitment
- f) Changes in rural elite pattern after 73rd Amendment

(20 periods)**Field work based on the following aspects (any three)**

1. A case study of successful rural leader.
2. A case study of Grampanchayat / Panchayat Samiti / Zilla Parishad.
3. Study of five beneficiaries of any one of the development programmes implemented by Grampanchayat.
4. A study of 7/12 Records.
5. A profile of Village/taluka/district level administrative function/Gramsevak/BDO/CEO.

Examination pattern = same as per the F.Y.B.A. pattern.A.

संदर्भसूची

१. पंडीत ग. शा-पंचायत राज्य आणि ग्रामीण महिला, सुगावा प्रकाशन पुणे-मे-९६
२. पाटील पी बी-पंचायत राज्याकडून ग्रामस्वराज्याकडे, प्रबोधन प्रकाशन, इचलकरंजी १९९४
३. काकडे सुरेश-पंचायत राज्य, प्राची प्रकाशन जून १९८३
४. विभुते भालबा-पंचायत राज्य व्यवसाय, मनोविकास प्रकाशन जुलै २००१
५. मटकर दयानंद-आपल्या ग्रामपंचायती, वैनयन प्रकाशन,
६. महाराष्ट्र शासन- महाराष्ट्र . जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम १९८१ (दि. ४ ऑक्टोबर, १९९९ पर्यंतच्या फेरबदलसह)
१. डॉ. श.ना. नवलगुंदकर, भारतीय शासन आणि राजकारण नरेंद्र प्रकाशन, पुणे
२. प्रा. बी.टी. देशमुख भारतीय सविधान, पिंपळापुरे अँड कं. नागपूर,
३. प्रा. चिं ग. घांगरेकर, भारतीय राज्यघटना स्वरूप आणि राजकारण, मंगेश प्रकाशन, नागपूर
४. कृ. ना. वळसंगकर, शासकीय यंत्रणा, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिमिती मंडळ करिता सुविचार प्रकाशन मंडळ, नागपूर
५. के.सी.काटकर, महाराष्ट्र शासनाच्या १००० योजना व कार्यक्रम चंदसरु प्रकाशन, कुर्ला, मुंबई
६. भारत सरकारच्या कल्याणकारी योजना माहिती आणि प्रसारण, मंत्रालय, भारत सरकार.

